

Рецензија рукописа *Живот је жив: ка новим читањима дела Анђелка Крстића* ауторке Мирјане Бојанић Ћирковић

Рукопис *Живот је жив* ауторке Мирјане Бојанић Ћирковић резултат је истраживања стваралаштва Анђелка Крстића, савременој читалачкој публици недовољно познатог српског писца и културног посленика са простора данашње Северне Македоније. Ауторкин приступ тумачењу дела овог писца не заобилази његов укупан допринос афирмацији просвете и културе у македонским крајевима насељеним српским живљем, али и на ширем простору Старе Србије. Крстићево опредељење за свеколику укљученост у ширу мисију подстицања и очувања просветних, националних и верских интереса српског народа на простору некадашње Старе Србије, утицало је на обликовање његовог књижевног стваралаштва, од тематско-мотивског и садржинског до формалног плана (избора жанра); стога је ауторкин интегрални приступ Анђелку Крстићу као писцу и културном посленику у потпуности мотивисан. Међутим, монографија *Живот је жив* нуди више од позитивистичког проучавања дела Анђелка Крстића; она је усмерена ка новим и мање истраженим аспектима Крстићеве прозе, било књижевноуметничке, било књижевнонаучне.

Кроз десет одељака монографије сагледан је приповедачки опус Анђелка Крстића од књижевних почетака до рукописа *Наши предци*, постхумно објављеног 2000. године под насловом *Сећања*. Тумачењу стваралаштва писца о којем је реч приступљено је кроз осврт на његово капитално дело, роман *Трајан*, чиме је још једном подцртана превасходно естетска вредност овог Крстићевог дела и унутар описа писца, и у контексту књижевности Старе и јужне Србије. У првом одељку монографије, дело *Трајан* (1932) тумачено је са аспекта романа епопеје, при чему је указано на *епску технику* обликовања романа и самих ликова, као и на присуство фолклорних и митолошких елемената у роману. Иако је ово тумачење развијено према увидима Божидара Ковачевића, ауторка налази и аргументује елементе модернизације приповедног поступка романа *Трајан*, и указује на комплексност наизглед равног лика Трајана.

Други одељак монографије сагледава функцију жене у наративном свету Крстићевих приповедака и романа. Поред истицања типских црта Крстићевих јунакиња, и сагледавања жене као колективног лика Крстићеве прозе, ауторка монографије указује на успешно обликоване индивидуализоване јунакиње попут Биљане из приповетке *Отмица*, али и из приповедака које нису улазиле у пишчеве прозне изборе, већ су остале расуте у књижевним часописима и листовима. Поглавље се закључује ставом о лику жене као стожерном у епском свету Крстићеве прозе.

Одељак о уроњеном читању прозе Анђелка Крстића највише кореспондира са поднасловном синтагмом *нова читања*. У овом делу монографије ауторка, инспирисана савременим наратолошким тумачењима (Вукићевић 2015) истражује скривене наративе Крстићеве прозе. У овом делу мапирају се окидачи уроњеног читања (углавном истицања одређених лексема и други Крстићеви стилски маркери) и истражују њихови

могући наративни рукавци, те њихова семантика. Грађу истражену у овом одељку чине и приповетке, и роман *Трајан*.

Четврто и пето поглавље монографије *Живот је жив* доносе тумачење жанровских, садржинских и вредносних аспеката Крстићеве књижевно-научне прозе. Ауторка издваја топосе Крстићевих мемоара, указује на њихову документарну вредност кроз аспекте *слике* приватног живота Старе Србије у бурном историјском раздобљу, слике јавног и војничког живота тадашње Старе Србије, не заобилазећи тумачење естетске вредности наведеног Крстићевог дела – најпре са иманентног аспекта, а потом и у контексту укупног стваралаштва Анђелка Крстића и шире, документарне прозе српског реализма. Пажљивим читањем *Сећања* Анђелка Крстића, ауторка уочава елементе савремене поетике мемоара, који се овде огледају у превази доживљаја догађаја над фактографијом.

Посебно поглавље посвећено је проблему који је, заправо, у основи целе монографије, а тиче се рецепције дела заборављеног писца у савременој читалачкој публици. Наведени проблем истражен је кроз заступљеност и комуникативност дела двојице писаца који су подједнако обликовани средином у којој су поникли, подједнако интензивно усмерени ка њеном вишедимензионалном приказивању, и подједнако скрајнути и непознати у савременој читалачкој публици. У овом одељку ауторка истиче да књижевно дело Анђелка Крстића и Боровоја Јевтића савременом младом читаоцу могу бити и извор сазнања/спознања једног заборављеног система духовних вредности данас непостојећег географског простора Старе Србије, и исходиште естетике.

Сходно интенцији упознавања читалачке публике са свестраним радом Анђелка Крстића, ауторка је монографију употпунила уводом, у коме је појаснила околности и генезу свог истраживања, поглављем о животу и раду Анђелка Крстића, библиографијом његових радова, литературом о његовом стваралаштву, као и својеврсним појмовником поетике Анђелка Крстића, који мапира разне елементе стваралаштва овог писца (формалне, тематско-мотивске, симболичке и др.).

Анализа десет одељака рукописа *Живот је жив*, ауторке Мирјане Бојанић Ћирковић, води нас закључку да монографија у овом облику синтетизује досадашња истраживања дела Анђелка Крстића и пружа нове аргументоване увиде у формалне и вредносне аспекте његове прозе, дајући довољно подстицаја савременом читаоцу за даља истраживања овог мање познатог писца.

У Нишу, 6. 9. 2023.

Др Мирјана Бечејски, виши научни сарадник
Института за српску културу Приштина – Лепосавић